

RIPOLL 1963: CONCENTRACIÓ ESCOLTA I TEATRE POLÍTIC. «MANIFESTACIONES INADMISIBLES CONTRA LA UNIDAD NACIONAL»

JOSEP CLARA

Departament d'Història i Història de l'Art
Universitat de Girona

Article lliurat el 2 de desembre de 2014. Acceptat el 2 de març de 2015

RESUM

L'escoltisme, emparat per l'Església catòlica, va ser una alternativa a l'associacionisme oficial del règim franquista i una fórmula útil per a la socialització dels joves de Catalunya en sentit no espanyolista. Una concentració a Ripoll, l'any 1963, va evidenciar la capacitat de mobilització que el moviment tenia en els bisbats de Barcelona, Girona i Vic. Alhora, arran d'una de les activitats que s'hi muntaren, la vila ripollesa esdevingué capdavantera en la recepció de Brecht i en la representació de teatre eminentment polític. El seguiment dels actes per funcionaris del Frente de Juventudes i la reacció posterior de les autoritats va revelar les limitacions mentals i les debilitats del sistema polític.

PARAULES CLAU

Escoltisme, Catalunya, franquisme, Feliu Formosa, Bertold Brecht.

**Ripoll 1963: scout meetings and political theatre.
«Inadmissible manifestations against national unity»**

ABSTRACT

Scouting, under the protection of the Catholic Church, was an alternative to the official approach taken to associations during Franco's dictatorship and a useful formula to bring up the young people of Catalonia in a way that was not

pro-Spain. A group in Ripoll, in 1963, demonstrated the movement's ability to mobilise the dioceses of Barcelona, Girona and Vic. At that time, as a result of one of the activities organised there, Ripoll took the lead by welcoming Brecht and staging eminently political plays. The monitoring of these events by officials from the pro-Franco *Frente de Juventudes* (Youth Front) and the subsequent reaction by the authorities revealed the mental limitations and weaknesses of the political system.

KEYWORDS

Scouting, Catalonia, Franco regime, Feliu Formosa, Berthold Brecht.

Fundat per Robert Baden-Powell l'any 1907, l'escoltisme és un dels moviments juvenils més estesos arreu del món.¹ Proposa un sistema d'autoeducació progressiu, basat en el compromís personal, concretat en una promesa i una llei, la formació personal per a l'acció, la convivència en petits grups o patrulles i el contacte amb la natura. A Catalunya va entrar-hi entre els anys 1910 i 1912, i s'estructurà –fins a la Segona República– sota diverses denominacions: exploradors, *jovestels*, *boy scouts*, minyons de muntanya.²

Acabada la Guerra Civil, la represa de les activitats escoltes topà amb les dificultats d'ordre legal, imposades per la dictadura del general Franco. De primer, FET y de las JONS va promoure l'Organización Juvenil per captar els joves i iniciar-los en les consignes polítiques. L'any 1940, el cap de l'Estat creà el Frente de Juventudes –pensat com una secció del Partit Únic– amb la pretensió d'enquadrar tota la joventut espanyola, tant si s'hi afiliava voluntàriament (en aquest cas dins les Falanges Juveniles de Franco) com si no (a través dels centres d'ensenyament o de treball), per tal d'assegurar la continuïtat històrica del règim.

Originat en el moment de puixança de les organitzacions feixistes,³ de les quals en copià una part de l'esquema fundacional, la missió del Frente de Juven-

1. Laszlo NAGY, *250 millions de scouts*, Lausana, Pierre-Marcel Favre, 1984.

2. Ramon BASTARDES, «L'escoltisme a Catalunya», a Henri VAN EFFENTERRE, *L'escoltisme*, Barcelona, Edicions 62, 1967, p. 131-14; Albert BALCELLS i Genís SAMPER, *L'escoltisme català (1911-1978)*, Barcelona, Barcanova, 1993; V. de LASSERRA, «Els "boy-scouts" a Catalunya», *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, XXII (1912), p. 343-348.

3. Per aproximar-se a les polítiques de joventut desenvolupades per règims dictatorials del període d'entreguerres, vegeu Josep GELONCH *et al.*, *Jóvenes y dictaduras de entreguerras*.

tudes era l'educació política, física, esportiva, premilitar per als nois i de preparació de les noies per a la llar. El decret parlava de dues tasques per realitzar: «la primera en estimación e importancia, consiste en la formación de sus afiliados para militantes del Partido; en segundo lugar le compete irradiar la acción necesaria para que todos los jóvenes de España sean iniciados en las consignas políticas del Movimiento». Franco va qualificar-la d'«obra predilecta del régimen».⁴

L'ambició del Frente de Juventudes fou desmesurada. L'any 1961, al començament de l'època del *desarrollismo*, un nou decret ordenador va reconèixer, implícitament, el fracàs de l'objectiu fixat el 1940, i establí que la Delegación Nacional de Juventudes (observeu el canvi de nomenclatura) era l'òrgan al qual l'Estat confiava «la educación cívica y política y la educación física de los españoles varones menores de veintíun años». Amb aquest aclariment, més restrictiu i asèptic, s'encetà una nova etapa separada de l'anterior per diferències més accidentals que no essencials, la qual perdurà fins a la liquidació del sistema i en què l'organisme controlà les activitats juvenils, però no en gaudí de l'exclusiva, i s'esforçà per oferir serveis a la joventut, sense distinció d'ideologies o grups. En aquest context, l'Organización Juvenil Española (OJE), creada el 1960, que tenia com a lema «Vale quien sirve» i imità aspectes de l'escoltisme, va deixar per als més grans l'existència incerta de les Falanges Juveniles de Franco, «en las que se recoge y encauza la vocación militante de los afiliados al Movimiento hasta su mayoría de edad».⁵

L'Església catòlica, que va figurar entre els triomfadors de la Guerra Civil i no va veure amb bons ulls la ideologia feixista i falangista, reclamà la seva parcel·la d'intervenció en l'educació de la joventut i l'obtingué a l'escola i a fora,⁶ perquè desconfiava de la formació política encomanada al Frente de Juventudes i

Propaganda, doctrina y encuadramiento: Italia, Alemania, Japón, Portugal y España, Lleida, Milenio, 2007.

4. Juan SÁEZ MARÍN, *El Frente de Juventudes. Política de juventud en la España de postguerra (1937-1960)*, Madrid, Siglo XXI, 1988.

5. Decret ordenador de la Delegación Nacional de Juventudes, de 16 de novembre de 1961 (Boletín Oficial del Estado, 20 de novembre de 1961). El nom de *Frente de Juventudes* perdurà per als organismes oficials de joventut.

6. Gregorio CÁMARA VILLAR, *Nacionalcatolicismo y escuela. La socialización política del franquismo (1936-1951)*, Jaén, Hesperia, 1984; Javier TUSELL, *Franco y los católicos. La política interior española entre 1945 y 1957*, Madrid, Alianza, 1984; Alfonso LAZO, *La Iglesia, la Falange y el fascismo*, Sevilla, Universidad de Sevilla, 1995.

a l'organisme successor que el camuflà, i gaudia d'un predicament social pel fet de situar-se en una posició més propera a la realitat social.

Amb la protecció de l'Església, doncs, l'escoltisme català va poder reviscolar cap a 1945.⁷ La demarcació de Barcelona marcà la pauta, però la represa de les activitats escoltes a Catalunya va ser gradual i hagué de superar moments de repressió directa i escarments diversos, propis de mentalitats totalitàries,⁸ i alhora les divergències internes. La proximitat de França afavorí les connexions i la influència de l'escoltisme francès, les publicacions del qual incidiren de manera molt directa.

L'HOAC i l'escoltisme, força abans del Concili Vaticà II, van representar opcions alternatives als organismes oficials del règim de Franco encarregats d'orientar els moviments sindical i juvenil, respectivament. La puixança del moviment escolta i la necessitat de coordinació en tres bisbats de Catalunya van fer que, el març de 1961, es constituís un organisme conjunt per a les diòcesis de Barcelona, Vic i Girona.

Les referències simbòliques de l'escoltisme i el Frente de Juventudes eren, certament, distintes: mentre que el primer fomentava els valors lligats a la terra, a la idiosincràsia natural del país, el segon –dirigit per oficials instructors, normalment originaris de fora de Catalunya– tenia una innegable orientació castellana, espanyolitzadora i joseantoniana. Si a l'escoltisme es cantaven cançons en català –de les tradicionals fins a les versions d'origen francès o estranger–, dins el cançoner del Frente de Juventudes hi apareixien «Montañas nevadas», «Prietas las filas», «Cara al sol» i l'himne de la Legió. El Frente de Juventudes celebrava el Dia del Caudillo i el del Dolor, mentre que l'escoltisme festejava Sant Jordi i afavoria la lectura de llibres catalans.⁹

7. Ricard PEDRALS, «Escoltisme en l'Església en els anys difícils. Notes al marge d'una cronologia», *Qüestions de Vida Cristiana*, 75-76 (1975), p. 120-125. Vegeu també les diverses aportacions al volum col·lectiu *Mossèn Antoni Batlle. Miscel·lània d'homenatge*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.

8. El 1954, uns escoltes de Terrassa van rebre aquest tracte violent de part d'elements oficials: «els arrabassaren les camises i els en van fer un foc davant seu. Després els van tallar els cabells al zero». Mossèn Armengou, de Berga, que reporta el fet, conclou: «A l'Espanya de Franco solament és permès d'acampar al Frente de Juventudes i als gitanos» (Josep ARMENGOU I FELIU, *Crònica menuda de la ciutat de Berga. Tom 1 (1948-1958)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2012, p. 322).

9. A Girona, els escoltes van començar a vendre llibres catalans els anys 1959-1960: Antoni DOMÈNECH ROCA, «Les primeres parades de Sant Jordi a la Rambla de Girona», *El Punt* (23

L'escoltisme no solament despertà simpatia entre famílies que podien tenir antecedents republicans i catalanistes, sinó també entre les addictes al règim, que discrepaven de les orientacions i la simbologia falangistes. A l'escoltisme, és veritat, hi confluïren fills de famílies de la dreta tradicional, de militars i funcionaris, i fins de dirigents provincials o locals del Partit Únic que confiaven més en les orientacions de l'Església i que consideraven el fet català com una cosa natural i pròpia, sense veure-hi un matís polític. Tampoc no hem d'oblidar que la decisió a l'hora d'apuntar-se a l'escoltisme depenia de les afinitats dels nois conformades al barri, l'escola i l'institut.

La complicitat d'industrials i propietaris va ajudar també al desenvolupament del moviment escolta. Aquest suport i el fet de poder gaudir d'instal·lacions parroquials van ser motiu d'enveja per part del Frente de Juventudes, i d'ací derivà l'apreciació de considerar classista el moviment escolta. El periodista Jaume Fabre, vinculat a l'activitat dels *boy scouts*, ha remarcat que «l'analogia escoltisme igual a burgès, el mateix que l'analogia català igual a burgès, no és res més que una simplificació grollera»,¹⁰ però això no ha d'impedir l'anàlisi crítica del moviment. Pere Solà, antic escolta de Girona, en centrar les relacions excursionisme-patriotisme-escoltisme, ha parlat també del seu caràcter místic i ritualista, conformista amb l'ingredient militarista original, i de la doctrina elitista, idealista i petitburguesa que l'animava.¹¹

LA TROBADA DE RIPOLL

Amb la vitalitat de l'escoltisme, la presència pública dels afiliats es multiplicà.

L'any 1963, els dies 12 i 13 d'octubre, va fer una demostració a Ripoll, centre simbòlic del naixement de Catalunya com a nació medieval. Hi van córrer afiliats dels bisbats de Girona, Barcelona i Vic, però no de les seccions de

d'abril de 2007), p. 6. Diverses persones vinculades a l'escoltisme figuren entre els fundadors de la llibreria Les Voltes, especialitzada en revistes i llibres catalans, que obrí les portes el 1963.

10. Jaume FABRE, Josep M. HUERTAS i Antoni RIBAS, *Vint anys de resistència catalana (1939-1959)*, Barcelona, La Magrana, 1978, p. 142.

11. Pere SOLÀ, «Associacionisme i condició juvenil. Una reflexió sobre el cas escolta», a Enric UCELAY-DA CAL (dir.), *La joventut a Catalunya al segle XX*, Barcelona, Diputació de Barcelona, vol I, p. 316-339.

llobatons i minyons, sinó de joves més grans. Va ser una altra manera de celebrar el dia de la *Fiesta de la Hispanidad*, marcat en el calendari oficial del règim.

La sol·licitud del permís corresponent va fer-se des de Girona, ja que Ripoll pertany a la dita demarcació. El dia 7 d'octubre de 1963, Ricard Masó Llunes,¹² comissari diocesà de l'escoltisme del bisbat de Girona, va signar una instància adreçada al vicari capitular de la diòcesi –vacant, des del mes d'agost de 1963, per la mort del bisbe Josep Cartaña– per tal de fer-li saber que

está en proyecto una Concentración de Scouts de A[cción]C[atólica] mayores, del Obispado de Gerona, a la que se han invitado y han prometido su asistencia otros scouts de los obispados de Barcelona y Vich, los cuales cuentan con la debida autorización de sus respectivos Ordinarios; que la reunión va a tener lugar en Ripoll, en las cercanías de la Ermita del Remei del Obispado de Vich; que se prevé una asistencia que acaso sobrepase los quinientos muchachos, pero sin llegar a setecientos; el acto va a consistir en una Misa solemne, en algunas charlas de formación por grupos y en una Fiesta en el Claustro del Santuario, y si bien no todos pernoctarán en Tiendas y domicilios, varios grupos es fácil que pasen la noche anterior en los mismos alrededores del santuario citado; va a tener lugar la citada reunión desde la tarde del día doce de los corrientes hasta el mediodía del día trece; y, como quiera que gran parte de los muchachos están en la edad de los dieciséis a los veintiún años y aunque la reunión tiene lugar en el obispado de Vich, no obstante radica en centro geográfico del Gobierno Civil de la Provincia de Gerona, es preciso recabar del Excmo. Sr. Gobernador de la Provincia su autorización en cuanto atañe a los efectos meramente civiles,

i suplicava que «se digne autoritzar la indicada reunión y solicitar del Gobierno Civil la autorización requerida para dicho acto en todo lo que sea de su incumbencia».¹³

El document duia el vistiplau de mossèn Eduard Puigbert,¹⁴ consiliari de l'escoltisme diocesà, que era qui realment havia escrit la instància.

12. Ricard Masó Llunes (Sant Feliu de Guíxols, 1936 - Girona, 2015), aparellador, futur diputat al Parlament de Catalunya per Convergència i Unió.

13. Arxiu Històric de Girona, fons del Govern Civil, capsa 2.885. Tota la documentació inèdita d'aquest article és de la mateixa procedència.

14. Eduard Puigbert Fontfreda (Girona, 1916-2000), ordenat prevere el 1941, estudià a Comillas i va ser professor del Seminari i de l'Escola Normal de Mestres.

El dia 8 del mateix mes d'octubre, el vicari capitular, Josep M. Taberner,¹⁵ va afegir-hi l'aprovació. «Vista la presente instancia, rogamos al Excmo. Sr. Gobernador Civil que atendidos los motivos de apostolado de Acción Católica que se pretenden con los actos de referencia, los autorice a los efectos civiles, constándonos que se cuenta con la autorización eclesiástica de los Excmos. y Rdmos. Prelados de Barcelona y Vic». El document es presentà al Govern Civil i, atesa la confiança formal entre institucions, no va haver-hi una resposta negativa.

Per la seva banda, l'Agrupament Escolta de Ripoll va fer imprimir i repartir per la població, especialment a les autoritats, un full que deia:

L'Agrupament Escolta Bernat Tallaferro de la Parròquia, amb motiu de la Trobada de Clans que tindrà lloc al Ripollès els dies 12 i 13 d'octubre, té el gust de convidar-lo a la Gran Vetllada que tindrà lloc als claustres del Monestir el dissabte, dia 12 d'octubre, a les 10 de la nit. En ella diferents grups escoltes efectuaran diverses representacions (cants, escenes d'humor, al·legories del tema de la pau, etc.), com obsequi desinteressat a la Vila i Comarca.

Més especialment encara l'invitem a la Conferència seguida de col·loqui del Sr. Josep Mª Martorell,¹⁶ Arquitecte, Premi d'Arquitectura del Foment d'Arts Decoratives i Comissari General de l'Escoltisme Catòlic, que tindrà lloc a la Casa de Cultura el diumenge, dia 13, a les 12,45 del matí.

Estem segurs d'oferir-li una bona ocasió de conèixer el Moviment Scout que tants d'èxits està recollint entre el jovent de totes les nacions, races i creences.¹⁷

Aplegar a Ripoll set-centes persones joves o més no era un fet qualsevol o habitual. Per això l'organisme oficial encarregat de controlar els joves va enviar-hi una representació dels seus funcionaris, per tal que seguís atentament el desenvolupament de la concentració.

15. Josep M. Taberner Collellmir (Castanyet, 1911 – Girona, 1999), ordenat prevere el 1943, fou secretari de cambra i govern i vicari general del bisbe Cartaà, i degà del capítol de la catedral (1962-1990).

16. Josep M. Martorell Codina (Barcelona, 1925), fill d'Artur Martorell Bisbal i associat professionalment amb l'arquitecte Oriol Bohigas.

17. La invitació era signada a mà pel consiliari Soldevila, és a dir, Felip Soldevila Cuní, vicari a Ripoll entre els anys 1962 i 1966.

La reunió va desenvolupar-se en diversos punts territorials i va comprendre activitats diferenciades. Va haver-hi uns actes entorn de l'ermita del Remei,¹⁸ la realització d'una enquesta per conèixer aspectes socials i econòmics de la comarca, una vetllada teatral als claustres del monestir de Ripoll i una conferència de la Casa de Cultura. La realització del programa comportava la implicació de les autoritats i la població de Ripoll.

Una primera descripció de les activitats desplegades pels escoltes és la signada per Manuel Hernando Motilla, dirigent del Frente de Juventudes a Girona, el qual va assistir als actes acompanyat per altres elements del mateix organisme, per tal d'espiar-ne el desenvolupament (Apèndix I).

Professionalment, l'informador era un oficial instructor del Frente de Juventudes. Es tractava d'aquell personal que es dedicava a fer classes d'educació física i de *Formación del Espíritu Nacional* als centres de batxillerat. Havia estat destinat a Girona l'any 1962 i s'encarregava de la secretaria de la Delegación Provincial de Juventudes. Nascut a Villarrobledo (Albacete) el 1934, havia tingut destinacions anteriors a Palència i Àlaba, on havia estat cap de l'OJE. Els qui el coneguèrem com a professor de *Formación del Espíritu Nacional* sabem que era un home tibet, doctrinari i integrista, inadaptat a Catalunya.¹⁹ Per això només va estar-se a Girona, de pas, fins al 1968, en què preferí el trasllat a Talavera de la Reina (Toledo). Després van recompensar-li els serveis prestats donant-li els càrrecs, successius, de delegat provincial de la Juventud a Toledo (1973-1975) i cap de l'oficina de personal docent i relacions amb els centres d'ensenyament de la secció d'ensenyaments fonamentals del departament de formació de la Delegación Nacional de la Juventud (1975-1977), a Madrid.

Com ell mateix explica, no entenia bé el català i es va haver d'ajudar d'altres col·laboradors per comprendre de què anava la trobada i les idees que s'hi exposaren. Tot amb tot, alguna cosa no la va captar prou bé a l'hora de redactar les impressions d'aquelles jornades. Ens imaginem que, per a ell, la concentració i les activitats de 750 escoltes —un nombre ben significatiu— a les terres del Ripoll,

18. Capella d'origen antic, reedificada en el segle XIX dins l'antic terme de la parròquia de Ripoll, a la banda meridional de la serra del Catllar i al veïnat dels Bruços. Per a més detalls, GONÇAL CUTRINA I SORINAS, *Ripoll, entre dos rius*, Ripoll, Ajuntament de Ripoll, 1988, p. 238-239.

19. Ens obligava a estudiar els deu punts de la promesa de l'OJE i no feia cas de les nostres raons quan els que érem escoltes li objectàvem que nosaltres ja teníem un altre decàleg que podríem recitar-li si calia.

llès foren una sorpresa gran, sobretot perquè era una persona acabada d'aterrar a Catalunya i va presenciar un acte multitudinari, de signe contrari als interessos que ell representava.

L'home de Villarrobledo es va guardar bé de posar qualificatius, però és evident que no li agradà gens ni mica allò que va veure: ni la condemna del feixisme, ni la del militarisme, que es podien fer extensibles al franquisme —que encara aplicava la pena de mort per delictes de la Guerra Civil, com va succeir en el cas Grimau—,²⁰ ni que es digués que Catalunya era la pàtria de l'escolta, i que s'havia de defensar la llengua catalana.

Una altra cosa és que entre els textos de la representació hi descobrí el missatge de Joan XXIII contrari a les dictadures militars, a través de l'encíclica *Pacem in terris*, però camuflés la personalitat del papa, la qual cosa concorda, igualment, amb el seu grau de politització franquista, contrari a la renovació de la pastoral, perquè representava la desqualificació d'un règim que es presentava oficialment com a catòlic. Ell, a classe, ensenyava que Espanya era «una unidad de destino en lo universal, tomando como fin la defensa y propagación de los valores espirituales sobre los materiales». Però és evident que els valors espirituals de Joan XXIII no coincidien amb els de Franco.

La manera com ell i els seus col·laboradors desplaçats a Ripoll, dispersos enmig de la concentració, captaren i espiaren els actes dels escoltes és també tota una mostra de la prevenció i les suspicàcies envers el que significava l'escoltisme per al personal subordinat del règim.

En la mateixa línia oficial, disposem de les impressions de l'alcalde i cap local del Movimiento a Ripoll, Lluís Serrat Sayós,²¹ excombatent franquista i militant de FET y de las JONS. La primera autoritat de Ripoll no aprovà ni

20. Juan José del ÁGUILA, *El TOP. La represión de la libertad*, Barcelona, Planeta, 2001, dedica el capítol II al tema: «El caso Grimau, un factor determinante», p. 75-141.

21. Lluís Serrat Sayós (Ripoll 1912-1994) era administratiu i detingué l'alcaldia de Ripoll entre els anys 1961 i 1967. Va ser proposat pels exalcaldes franquistes de Ripoll. El sotscaup provincial del Movimiento, el 2 de març de 1961, en fer la biografia del candidat, indicava que era *persona de orden y simpatizante de la Comunión Tradicionalista*, catòlic practicant i afiliat a FET y de las JONS amb la categoria de militant. Del temps de guerra escrivia: «Incorporado forzoso al ejército rojo, se pasó en 23 de marzo de 1938 a zona nacional por el sector de Tremp. Incorporado al Tercio de Requetés de Cristo Rey, tomó parte en la Batalla del Ebro, pasando más tarde al frente de Castellón en el que permaneció hasta el final de la Cruzada. Resultó herido en acción de guerra. Está en posesión de la Medalla de la Campaña» (Arxiu Històric de Girona, fons del Govern Civil lligall 1.995).

l'ideari ni el missatge de la representació teatral, i tot seguit, com a bon subordinat, denuncià l'orientació de l'esdeveniment al governador civil i cap provincial del Movimiento amb paper imprès del Partit Únic, FET y de las JONS (Apèndix II).

Sorprèn el comunicat de la policia, la qual no s'assabentà de l'acte fins al mes de desembre de 1963 i no dubtà a incloure'l sota l'epígraf genèric d'activitats catalanoseparatistes (Apèndix III). Sobta que el cos governatiu no tingués notícia d'una concentració de més de 700 persones i que s'excusés en la manca de personal.

TEATRE ANTIMILITARISTA: BRECHT

La crònica de M. Tubau Comamala, publicada uns mesos després a *Serra d'Or* (Apèndix IV), permet de concretar l'actuació teatral: apunta que el programa era «compost de diferents actuacions dels mateixos guies [vol dir escoltes], amb peces còmiques, pantomimes, dos poemes de *La pell de brau*, de Salvador Espriu», i un muntatge més ambiciós: el treball de Feliu Formosa titulat, primerament, *La música amb la cendra*,²² i després més conegut per *Poetes alemanys contra la guerra*, representat pel grup Gil Vicente, fundat pel mateix Feliu Formosa.²³

Ha estat resumit així:

L'espectacle s'iniciava amb referències a la Primera Guerra Mundial, postil·lades amb extractes de *Eine Jugend in Deutschland*, d'Ernst Toller i fragments de Kurt Tucholsky. Prosseguia amb documentació sobre el feixisme alemany i les seves conseqüències culturals, l'exili o les repercussions a Espanya, il·lustrada amb textos de Brecht, com el poema «El meu germà era aviador». El nucli era l'exposició dels horrors de la Segona Guerra Mundial —a propòsit de Varsòvia i Stalingrad—, glossats amb poemes de Bobrowski, Becher, Kipphardt, Brecht i Weinert. L'última part era integrada per informacions i pronunciaments sobre la

22. M. TUBAU COMAMALA, «Els escenaris catalans», *Serra d'Or*, 2-3 (febrer-març de 1964), p. 67-68.

23. GONÇAL PÉREZ D'OLAGUER, *Teatre independent a Catalunya*, Barcelona, Bruguera, 1970, p. 42; XAVIER FÀBREGAS, *Aproximació a la història del teatre català modern*, Barcelona, Curial, 1972, p. 246. Vegeu també l'obra de Feliu Formosa citada en la nota 25, p. 18-31.

nuclearització, postil·lades per la «Narració del sergent Jack Jackson d'Oklahoma», de Günter Kunert, i exhortacions a la resistència de Brecht i Borchert, que desenvolupaven un fragment de l'encíclica *Pacem in terris*. L'espectacle conclouia amb una referment de la conciliació de l'art i la història, tal com s'expressava amb fons expressionistes a *La tasca del poeta*, de Johannes R. Becher.²⁴

Des del punt de vista formal, Feliu Formosa ha escrit que el muntatge «intentava d'importar unes formes d'expressió en gran part inèdites per als nostres públics, més en allò que fa referència al contingut i al llenguatge que no pas a la forma oberta com a tal. Alhora pretenia de demostrar que un públic no habituat al teatre podia seguir l'espectacle».²⁵

Els poemes procedien de l'antologia *A la paret escrit amb guix (Poesia alemanya de combat)* que aleshores Formosa estava confegint amb el seu amic i col·lega Artur Quintana, i que va editar Proa el 1966.²⁶

Es tractava, sens dubte, d'una peça agosarada políticament. Va ser un dels primers espectacles d'aquest caire representats a casa nostra. Formosa ha remarcat el fet insòlit de l'esdeveniment:

L'estrena la vam fer [...] davant autoritats civils i eclesiàstiques. L'espectacle va transcórrer sense incidents, però després ens van informar que les autoritats s'havien sentit bastant incòmodes per la presència de poetes explícitament comunistes dins l'espectacle. Ara em sembla força sorprenent que allò es pogués fer sense censura. Suposo que, pel fet de tractar-se d'un acte autoritzat als escoltes, les forces vives van preferir no crear-nos ni crear-se problemes.²⁷

Un dels poetes que va fer part cabdal de l'espectacle fou Bertolt Brecht, i era una de les primeres vegades que l'autor alemany es presentava a Catalunya i

24. Javier ORDUÑA, *El teatre alemany contemporani a l'Estat espanyol fins el 1975*, Barcelona, Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona, 1988, p. 94.

25. Feliu FORMOSA, *Per una acció teatral*, Barcelona, Edicions 62, 1971, p. 42.

26. Aquesta edició de Proa va ser mutilada per la censura. Vegeu Ramon FARRÉS, «A la paret, escrit amb guix. Una antologia de poesia alemanya de combat censurada», *Quaderns. Revista de Traducció*, 20 (2013), p. 89-94.

27. Laura FERNÁNDEZ JUBRÍAS, *Feliu Formosa. Teatre i paraula*, Barcelona, Diputació de Barcelona. Institut del Teatre, 2003, p. 26.

a l'Estat espanyol. Per això Ripoll figura entre les poblacions primerenques que en l'àmbit indicat foren receptores de la seva obra.²⁸

D'altra banda, llegir en català versos com els de Tucholski, que eren vàlids per a qualsevol guerra, apel·laven immediatament als derrotats de la Guerra Civil, i en un règim de dictadura presidida per un general tampoc no podien caure bé a les autoritats presents a l'acte les referències contràries al servei militar i a la desobediència. No ha de sorprendre'ns, doncs, l'afirmació recollida en la crònica esmentada de M. Tubau: que «la forma dels poemes és tan impressionant, que hom va aconseguir moments d'una gran tensió entre el públic» i que en el poema de Borchert «gairebé es va aconseguir la participació del públic».

REACCIONS DE LES AUTORITATS

L'espectacle no va deixar indiferents les autoritats polítiques que assistiren a l'acte ni les que tenien responsabilitats més altes. Tenint a la vista l'informe de l'oficial instructor del Frente de Juventudes i de l'alcalde de Ripoll, el governador civil de Girona i cap provincial del Movimiento, Víctor Hellín Sol,²⁹ que volia evitar nous incidents que poguessin perjudicar la seva carrera política, va escriure als bisbes de Barcelona i Vic i al vicari capítular de Girona per cridar-los l'atenció sobre les coses que desaprovava de l'acte de Ripoll i demanar la seva col·laboració perquè no es repetissin en el futur. Reprodueixo la carta al vicari capítular de Girona (Apèndix V), que va ser igual que la destinada als bisbes de Barcelona i Vic.

28. L'acte de Ripoll, a part de l'obra d'Orduña ja citada, és esmentat per Juan Antonio HORMIGÓN, «Brecht en España: una aventura de Indiana Jones», a Peter THOMSON i Glendyr SACKS (ed.), *Introducción a Brecht*, Madrid, Akal, 1998, p. 353. Per a una visió global de la recepció de l'escriptor alemany: Heike VAN LAWICK, «Traducció i recepció de l'obra de Brecht en català i en altres espais lingüístics de la Romània: problemes d'aculturació», a *La literatura i l'art en el seu context social*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, p. 85-104.

29. Víctor Hellín Sol (Lleida, 1913 – València, 2014), perit mercantil, participà en l'aixecament de 1936 i fou empresonat. Va ser alcalde (1943-1952) i president de la Diputació de Lleida (1952-1961), i governador civil de Zamora (1961-1962), Girona (1962-1968), les Balears (1968-1972) i Sevilla (1972-1974). Parlava català en la intimitat i va fer part del Caliu Ilerdenc, associació gastronòmica i jocfloralista, vinculada al poder. Sobre l'entitat, vegeu Miquel PUEYO I PARÍS, *Lleida: ni blancs ni negres, però espanyols*, Barcelona, Edicions 62, 1984, p. 123-127.

El vicari capítular de Girona, Josep M. Taberner, el dia 11 de desembre, en la resposta obligada (Apèndix VI) va doldre's dels fets denunciats, ja que considerava que eren contraris a les orientacions de l'Acció Catòlica, i es disculpà perquè, de Girona estant, ell no podia controlar allò que havia succeït a Ripoll, territori del bisbat de Vic. Va prometre, però, mesures a fi que no es repetissin els fets.

L'arquebisbe de Barcelona, Gregorio Modrego,³⁰ el 13 de desembre, s'excusà al·legant que Ripoll pertanyia a la diòcesi de Vic i que l'organització de l'acte havia sortit de Girona. Lamentà, això sí, els excessos juvenils i avançà que advertiria els consiliaris dels escoltes de la seva diòcesi per tal d'evitar les reproduccions de les manifestacions *insanas e indiscretas* (Apèndix VII).

Com a resposta a aquestes excuses dels responsables dels bisbats de Barcelona i Girona, el governador Víctor Hellín, satisfet amb les respostes rebudes, va voler rebaixar l'amonestació anterior:

Con profunda satisfacción recibo su atenta [...] que agradezco profundamente, y que viene a demostrar la atención que presta a estos pequeños «grandes» problemas que tenemos obligación de atender, y esta creencia es la que me ha inducido a comunicarle este asunto. No creo que tenga mayor importancia, y lo que se pretende es que no se repitan, gracias pues por su atención y cuente siempre con este su buen amigo para todo aquello en que pueda serle útil a la Iglesia y a V. E.

La resposta de Vic, per la seva banda, va arribar amb força retard al governador de Girona, ja que el bisbe, Ramon Masnou,³¹ havia anat a Roma per raó de la seva assistència al concili Vaticà II. Tanmateix, quan encarà el tema, Masnou, més relaxat pel pas dels mesos, es diferencià dels responsables dels bisbats de Girona i Barcelona (Apèndix VIII). Segons la informació rebuda, admetia

30. Gregorio Modrego (el Buste, Saragossa, 1890 – Barcelona, 1972), que provenia del clergat castrense, fou canonge de Tarassona i bisbe auxiliar del cardenal Gomà a Toledo. Arribà a Barcelona el 1943 i administrà la diòcesi fins al 1967, en què es retirà per edat. Malgrat la seva adhesió al règim franquista, avalà el renaixement de l'escoltisme, defensà els capellans quan van tenir problemes amb la policia i acceptà la predicació en català als pobles de muntanya i quan l'auditori l'entenia majoritàriament.

31. Ramon Masnou Boixeda (Taradell, 1907 – Vic, 2004), bisbe auxiliar de Vic des de 1952 i residencial des de 1955, renuncià al càrrec, per edat, el 1983. Va significar-se per les circulars i pastorals acusadament moralistes i pel suport a la llengua catalana i a l'escoltisme. Refermà la seva catalanitat quan publicà *El problema català. Reflexions per al diàleg* (1986) i *Carta sobre nacionalismes* (1996).

que algú podia haver estat imprudent a l'hora de parlar, però recordava que ell sempre havia insistit en les consignes de discreció i respecte a la convivència.

No es responsabilitzava, doncs, de les accions particulars:

Si se proponen los individuos, ello corre a su cuenta particular, no a la de la organización ni a la del superior eclesiástico. Algo parecido –y perdóneme la libertad de analogía– debe suceder con los jefes de organizaciones de tipo cívico o político, que también a veces se pasan de línea, desorientan la opinión o se molestan o molestan a quienes no piensan como ellos y no es fácil llevarles la contraria.

Cridava l'atenció que, de vegades, era més fàcil de veure les culpes d'altri que les pròpies, i demanava paciència:

[...] el obispo es padre de todos y no está encuadrado en ningún grupo ciudadano o político. Como tal, a veces le es más fácil ver que hay algo de culpa de uno y de otro bando de los que discuten. En mi poca experiencia hay ya una larga serie de hechos en los que no era tan fácil dar la razón a uno, vistas todas las circunstancias, y tenía que reducirme a avisar nuevamente, tener paciencia y encomendarlo a Dios.

Sens dubte, la memòria del bisbe de Vic revivia episodis violents contra els escoltes, protagonitzats per escamots vinculats a les institucions del règim: l'assalt al campament situat al vessant oriental del Montnegre, el 1953, quan membres de la Guàrdia de Franco, comandats pel comandant Clavero, insultaren mossèn Antoni Batlle i feren desmuntar les instal·lacions, i l'acte més recent, de novembre de 1963, quan un escamot falangista assaltà i incendià de matinada el Casal de Montserrat, a Barcelona, espai ocupat pels escoltes, i hi féu inscripcions en sentit espanyolista: «España. 1 Bandera, 1 Patria. 1 Lengua».

El governador de Girona també va adreçar-se al governador civil de Barcelona, Antonio Ibáñez Freire, per explicar-li el que havia succeït a Ripoll i la carta de censura que havia enviat als bisbats, alhora que proposava la necessitat de prendre mesures conjuntes i coordinar-se davant els actes dels escoltes (Apèndix IX).³² Ibáñez va contestar, el 17 de desembre de 1963:

32. Antonio Ibáñez Freire (Vitòria, 1913 – Madrid, 2003), tinent coronel d'infanteria, excombatent de la División Azul i políticament intransigent. Va cessar del Govern Civil de Barce-

Estoy completamente de acuerdo contigo en que debemos de actuar conjuntamente para que hechos de esta índole no nos sorprendan en lo sucesivo. Por mi parte, cuando tenga noticias de que se va a celebrar en esa provincia cualquier actividad del matiz de referencia, te pondré seguidamente al corriente de ello. Por último, si puedes enviarme los datos complementarios sobre este asunto, te quedará muy reconocido.

Fora de l'àmbit català, el governador Hellín va informar el sotssecretari del ministeri de Justícia, Ricardo Oreja (Apèndix X).³³ Relacionà l'acte de Ripoll amb la preocupació de les autoritats de Girona per cobrir la vacant de bisbe a la diòcesi amb un candidat idoni als interessos oficials, en la qual cosa intervenia el titular del ministeri de Justícia.³⁴ El 18 de desembre, Oreja agrai la tramesa:

He recibido su carta con lo demás que me envía. Comprendo perfectamente la preocupación que le inspiran las actividades políticas de quienes debieran dejar a un lado cuanto a ese aspecto se refiere y con mucho gusto daré cuenta en mi primer despacho al Sr. Ministro³⁵ de la carta que acertadamente ha dirigido Vd. a los Sres. Obispos de Barcelona, Vich y Vicario Capitular de esa Diócesis.

Així mateix, el governador civil de Girona va mantenir correspondència amb el *delegado nacional* de Juventudes, Eugenio López López.³⁶

lona després de l'agitació universitària i de la manifestació de capellans de 1966. Com a compensació el nomenaren sotssecretari de Treball (Joan CREXELL, *La «manifestació» de capellans de 1966*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992, p. 215-216). Durant la transició, més moderat, fou director general de la Guàrdia Civil (1976-1978), capità general de la IV regió militar (1978-1979) i ministre de l'Interior (1979-1980).

33. Ricardo Oreja Elósegui (Ibarranguelua, Biscaia, 1890 - Madrid, 1974), advocat de l'estat, de tendència tradicionalista, va detenir el càrrec de 1951 a 1965.

34. Per al procés seguit, Josep CLARA, «Sobre l'elecció de bisbes durant el franquisme: els casos de Narcís Jubany (1964) i Jaume Camprodon (1973) per a la seu de Girona», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, XLII (2001), p. 639-662.

35. Antonio Iturmendi Bañales (Barakaldo, Biscaia, 1903 - Madrid, 1976), advocat de l'estat, de tendència tradicionalista, fou ministre de Justícia entre 1951 i 1965.

36. Eugenio López López (Ourense, 1921), fiscal, va ser governador civil de Conca (1961-1963), delegat nacional de Juventudes (1963-1968) i director general d'Ensenyament Primari (1968-1971). Era militant de l'Opus Dei. Per mirar d'obtenir un benefici per als interessos gironins, la Junta de Confraries de la Setmana Santa, l'any 1969, el va nomenar *hermano mayor*.

PER CONCLOURE

Els actes de Ripoll, avalats per tres bisbats, van demostrar que l'escoltisme –moviment internacional d'associacionisme– era capaç de mobilitzar una part de la joventut catalana amb un mètode d'educació alternatiu a l'oficial de la Falange i del règim de Franco, que s'imposava a través de l'ensenyament, i alhora les ganes d'expandir el moviment. Serviren també, per mitjà de la vetllada teatral, per fer crítica al sistema polític vigent i afirmar la personalitat pròpia de Catalunya. Els escoltes, de fet, van ser presents en moltes de les activitats de signe reivindicatiu que es generaren durant els anys seixanta. La vila de Ripoll, d'altra banda, esdevingué alhora capdavantera en la recepció de Brecht i en la representació de teatre eminentment polític.

Que l'escoltisme era clar i natural a l'hora de referir-se a la realitat propera és un fet evident. Allò que no ensenyava l'escola –el fet català, la llengua, la cultura i la voluntat de ser de Catalunya– s'aprenia a l'escoltisme per una via natural, no d'enfrontament, com suposa un representant del pensament integrista.³⁷ El país de l'escolta, «aquell que sempre haig d'estimar i estimaré sia com sia», era Catalunya, indubtablement. Un país que la repressió ferotge del franquisme no havia pogut ofegar i que tornaria a emergir políticament quan arribés la llibertat.

La reacció de les autoritats franquistes, inclosa la representació eclesiàstica de l'arxipreste de Ripoll, una persona d'ideologia integrista que en el futur accentuaria aquesta orientació, s'ha de situar entre la sorpresa i la condemna, per bé que en un règim de catolicisme oficial no passà d'una amonestació simple. El governador de Girona va fer el seu paper: cridar l'atenció dels bisbats i cobrir-se de cara a Madrid. La resposta dels responsables de les diòcesis va ser força més matisada, i entre elles ressalta la del bisbe de Vic, menys seguidista. Tot plegat va palesar les esclotxes de la dictadura, la qual no podia controlar els moviments d'una Església aliada del règim que promovia ara, també, un camí que palesa l'altra cara de la institució. La premsa local i provincial no va donar cap notícia dels actes, la qual cosa en confirma la supeditació al poder.

L'escoltisme i la competència de l'Església en el camp juvenil –també amb els casals d'estiu i les colònies de vacances– van subsistir fins al final del règim

37. À[ngel] G[ARCÍA] FUENTE DE LA OJEDA, *El humo de Satanás. Subversión eclesiástica en Barcelona (1960-1970)*, Barcelona, Gráficas Fomento, 1991, p. 226.

franquista. El fenomen s'ha de veure com una de les contradiccions de l'Estat nacionalcatòlic que instituï el règim de Franco. Lògicament, el recel va ser mutu, perquè les organitzacions de joves de l'Església i les orientades pel falangisme es van fer la competència en la programació d'activitats del lleure i en la formació cívica i ideològica.

El Frente de Juventudes pretenia fer seguidors i militants del Partit Únic o Movimiento, una formació en decadència i controvertida, al servei d'un sistema polític que caminava cap a l'ocàs i que tenia un consens social cada vegada més a la baixa. L'escoltisme, en canvi, al·lisonà els joves per a les pràctiques democràtiques de l'avenir i la participació en les institucions que substituïrien les de la «democràcia orgànica», o sigui, de la dictadura.³⁸ Atribuir, però, al moviment escolta el fracàs del Frente de Juventudes –associació purament espanyola– seria excessiu, perquè els errors de l'organisme oficial també foren d'ordre intern.³⁹ Tot amb tot, pel que fa a Catalunya, és evident que l'escoltisme i l'Església li restaren elements i arguments importants.

DOCUMENTS

APÈNDIX I

Informe de la concentració escolta celebrada a Ripoll, signat per Manuel Hernández Motilla, oficial instructor del Frente de Juventudes de Girona

Informe de la concentración de boy-scouts, celebrada en Ripoll los días 12 y 13 de octubre de 1963

Durante los días 12 y 13 de octubre, el que suscribe, Secretario Provincial de la Delegación de Juventudes de Gerona, trasladado a Ripoll en compañía del camarada Luis las Heras Frías,⁴⁰ Maestro Instructor y funcionario también de

38. Un bon percentatge dels polítics catalans que protagonitzaren la transició del franquisme a la democràcia tenien l'experiència d'haver passat per l'escoltisme.

39. Sobre el fracàs a escala educativa, José Ignacio CRUZ OROZCO, *El yunque azul. Frente de Juventudes y sistema educativo. Razones de un fracaso*, Madrid, Alianza, 2001.

40. Luis las Heras Frías (Sòria, 1937 - Llinars del Vallès, 2013), que va estar-se a Girona entre 1960 i 1964.

la misma, para informar sobre la concentración de Boys-Scouts, desarrollada en dicha localidad y durante los días indicados, expone que:

Esta concentración estuvo constituida por unos 750 afiliados al scoutismo catalán, en su gran mayoría de la provincia de Barcelona. Por edades de los mismos que oscilaban entre los 15 a los 21 años. Estudiantes, en su mayoría, en Centros Religiosos y, en menor escala, en Centros estatales, adscritos a diferentes clubs y asociaciones entre los que destacaban los de Acción Católica.

Los concentrados respondían a 3 grandes grupos denominados asimismo: Catalanistas, Separatistas e Independientes. Grupos a la vez subdivididos en otros menores, que parece ser corresponden a diferentes actividades de esta Organización.

El ámbito de radicación de la Concentración se localizó en las cercanías de la Ermita de Ntra. Sra. del Remei, próxima a Ripoll y en plan de acampados, aunque algunos de los concentrados habitó en casas particulares de la propia población.

Las primeras expediciones, llegadas por la mañana del día 12, se bifurcaron en grupos organizados por los pueblos próximos a Ripoll, a fin de visitarlos y al tiempo desarrollar una encuesta que ya traían preparada en folleto impreso. Encuesta ésta que se interesaba por los aspectos económicos, sociales, religiosos, culturales y juveniles.

Concretamente, y a tenor de esto último, hablé en Campdevàrol con dos de las personas entrevistadas, siendo éstos el Alcalde de la localidad⁴¹ y el Jefe de la Organización Juvenil Española, de la Delegación Local de Juventudes, los cuales me manifestaron algunos de los puntos de dicha encuesta que a ellos dirigieron. Y digo que a ellos de forma especial iban dirigidos, por razón de su propio cargo dentro de la vida municipal, y concretamente en nuestro Jefe de OJE, del cual traían de antemano sabido su nombre y apellidos, así como dirección exacta de su domicilio.

De algunas de las preguntas constitutivas de los puntos anteriormente expuestos me indicaron los siguientes:

Al Sr. Alcalde y dentro de los problemas económicos: Qué industrias existían en la localidad. Importancia de las mismas. Finalidad. Proceso de produc-

41. Pelegrí Moré Graugés (Campdevàrol, 1924-1997), comerciant. Era alcalde des de 1962.

ción y perfeccionamiento. Mercados de adquisición de las materias primas y de venta de sus productos manufacturados.

Problemas de la agricultura. Productos cosechados, etc.

Costumbres de la vida local. Actos tradicionales y característicos de la misma.

Ambiente social. Elemento laboral.

A nuestro Jefe Local de la OJE: Organizaciones Juveniles existentes en la localidad. Relaciones entre las mismas. Finalidad de la Organización Juvenil Española. Actividades de la OJE. Sentido religioso de la misma y prácticas religiosas de ellos.

Para las 10 de la noche del día 12, se anunció por radio Ripoll y por invitaciones redactadas en catalán a diferentes Asociaciones de la vida local de Ripoll (excepto las del Movimiento) y a numerosas familias, un acto público en el Claustro del Monasterio de Ripoll, al que asistí personalmente, al igual que los Mandos de la Delegación Local de Juventudes, excepto nuestro Inspector de Zona,⁴² que por medida de prudencia le indiqué que no asistiera, por ser demasiado conocido por razón de su cargo y por su manifiesta y rotunda postura contra este tipo de Organización. También se sumó a nosotros el Delegado Local de Asociaciones del Movimiento. Todos los cuales, claro está, por separado e independientemente.

El acto estuvo presidido por todos los altos dirigentes del scoutismo que acudieron a esta concentración, entre los cuales habían legos y clérigos, junto con el Sr. Alcalde de la localidad de Ripoll.

Todo el acto se desarrolló en catalán (por lo cual, y para yo terminar de comprenderlo aquellas partes que por su forma rápida de expresión podían pasármese, me serví de un colaborador, funcionario también de la Delegación Provincial y conocedor pleno de la lengua, concretamente el camarada Rodolfo Lapeña Pérez)⁴³, consistiendo en una velada artística a cargo de dos grupos escénicos diferentes, con intervención de algunos rapsodas e intervenciones intercaladas de todos los concentrados en una serie de canciones-himnos de la propia Organización.

42. Felipe Corral Fernández (Alacant, 1924 – Ripoll, 2007), funcionari del cos subaltern del Movimiento.

43. Rodolfo Lapeña Pérez (Palau-sacosta, 1926), administratiu, especialitzat en aeromodelisme. El 1969 va rebre la medalla d'or de l'Orde de Cisneros.

El primer cuadro escénico, interpretado por el conjunto artístico de Reus (chicos y chicas de más de 20 años), basó toda su actuación en ir haciendo desfilar durante la hora de su interpretación, los episodios más téticos y dantescos de la 1ª y 2ª guerras mundiales, en forma de un relato subjetivo y consecuencias y deducciones personales sobre la que estaba montada la obra, por los actores. Consecuencias todas ellas lapidarias y condenatorias en extremo de los regímenes Nacional-Socialista Alemán y en menor escala del Fascismo Italiano. Todo lo cual iba siendo corroborado por la lectura (de un actor invisible) de documentos, pasajes y diarios históricos de estas dos guerras. Para terminar después con una serie de arengas y proclamas dirigidas a todo hombre y mujer que es utilizado o que pueda llegar a serlo como medio directo o indirecto de provocación de guerras futuras, como por ejemplo venía a decir el que la madre se abstenga de dar a luz a nuevos seres, si ello está acondicionado a aumentar el material humano bélico, como así a empresarios, intelectuales, obreros, etc. negarse todos ellos y cada uno desde su plano, profesión y medios a construir instrumentos de guerra. Esto llevado a todas las profesiones que en un gran número de ellas relacionadas y singularizadas fueron exponiendo.

El segundo cuadro artístico puso en escena un momento de actualidad, el correspondiente concretamente al reciente Tratado de Moscú, sobre la reducción de la práctica de pruebas nucleares.⁴⁴ En su simbólico argumento e interpretación, se quiso dejar palpable la idea de que tal Tratado es un manifiesto engaño, sin fuerza y consistencia alguna, que viene a presuponer una fingida y acordada aceptación por parte de las primeras potencias nucleares, para tras su máscara engañosa conseguir el tiempo necesario por las grandes potencias para llegar a los niveles máximos posibles de acrecentamiento de potencial atómico, con lo que la humanidad se verá irrimediabilmente [*sic*] perdida en un futuro conflicto bélico.

Entre la línea clave del argumento se iban intercalando escenas de la vida ordinaria (hogar, café, etc.) indicadoras del sentir a tal respecto de la opinión pública situada al margen de las decisiones gubernamentales y que venían a corroborar todas las aseveraciones que en el sentido antes indicado iban exponiendo los personajes fundamentales de la escena, a lo que se añadía unas interpretaciones que, simbolizando el deseo de paz en la tierra, venían a terminar

44. El Tractat de Moscou, signat el 5 d'agost de 1963 pels Estats Units, l'URSS i Gran Bretanya, prohibia la realització de proves nuclears a l'atmosfera, l'espai extraterrestre i les zones submarines. L'Estat espanyol s'hi adherí uns dies després.

con el aplastamiento por la fuerza bruta, policiaca y militar gubernamental de sus nobles y santas aspiraciones.

Los rapsodas que intervinieron lo hicieron interpretando composiciones de poetas y escritores exilados por el régimen del III Reich y también de alguna notabilidad italiana. Haciéndose, como la anterior escena, entre otras cosas notables, también una gran defensa del judío y de todos aquellos perseguidos inocentes de estas dos Naciones, que siempre fueron presentados como mártires y los que menos llenos de rabiosa impotencia para revolverse contra [l]a tiranía demonedora [*sic*] de los Gobiernos Militaristas de Alemania e Italia.

Terminado el acto, que se cerró con unos cantos interpretados por todos los asistentes y dirigidos como los anteriores por el Director de la Escolanía de Vich (seglar), se indicó a todo el público invitado y asistente que desalojaran el recinto, con objeto de recoger todas las sillas cedidas para tal acto.

Nosotros estuvimos a punto también de marchar, pero presintiendo algo especial por tanto que ningún escolta se movía de su sitio, giramos (aunque siempre por separado) como una visita curiosa por el resto del Claustro, sorprendiéndome, como los demás, una llamada de atención por la cual se convocaba a los asistentes a escuchar unas palabras del Presidente de los Scouts.⁴⁵

Este Señor, de edad avanzada y vistiendo el uniforme de los boy-scouts, empezó diciendo un saludo muy cordial a todos los escoltas, para rápidamente entrar a recordar a todos los afiliados al scoutismo «los tres puntos básicos que siempre ha de tener presente el escolta: Dios, Patria y Amor».

Después de pasar de una forma muy rápida sobre el primero de estos puntos, se centró sobre el segundo para venir a decir que la Patria del escolta es Cataluña. Que su lengua no puede ser más que la catalana y que su historia, la propia y única de esta tierra. Debiendo, pues, siempre y en todo momento, considerarse un verdadero y auténtico catalán, ya que (y repito textualmente sus palabras) «porque el que no es catalán no es nada». Con la obligación perentoria e ineludible de defender, en todo lugar y a cada momento, hasta el extremo, la pureza e integridad del idioma, de las costumbres, de la tradición de nuestra Patria Cataluña, no permitiendo jamás ingerencias o intrusiones de ningún otro tipo, que vendrían a resquebrajar y contaminar la pureza de su integridad patria.

45. Pere Gavarró García (Igualada, 1899 – Barcelona, 1980), metge i excursionista, col·laborador de J. M. Batista i Roca en la fundació dels Minyons de Muntanya abans de la Guerra Civil.

Terminado esto, se extendió en una serie de máximas y citas, haciendo también algunas alusiones a Prat de la Riba,⁴⁶ para terminar su arenga diciendo que el Abad de Montserrat⁴⁷ le hacía portador de un saludo de paz y paternal bendición para todos los asistentes a esta concentración. Manifestación ésta que recibieron todos los escoltas en su posición y ademán de saludo oficial de la Organización. Y así, de esta forma, se dio por cerrado el acto.

Al día siguiente, 13, me dirigí, en compañía del Inspector de Zona nuestro, en Ripoll, a la localidad de Campdevánol, donde obtuve el informe de la actividad desarrollada por los escoltas en el día anterior, en dicha localidad y que es lo que al principio de este escrito he dejado reseñado. Mientras, en Ripoll, había dejado encargado al resto de mis informadores y colaboradores lograsen averiguar todo lo concerniente al resto de los actos programados para la mañana de este día y que tuvieron como escenario, esta vez, los lugares próximos a la Ermita de Ntra. Sra. del Remei. El informe de los mismos no aportó más luz que la que de todos los asistentes, después de oír Misa en dicha Ermita, se reunieron por grandes grupos para cantar, celebrando después diversas charlas de cuyo contenido no se ha podido llegar a saber todavía nada en concreto. Esperando me llegue la información de esto, como así de otras reuniones habidas.

En esta misma mañana parece ser que los dirigentes mayores asistentes a la concentración se reunieron en la casa de la Cultura de Ripoll (dirigida por el Ayuntamiento), donde se desarrolló una conferencia con el Sr. Martorell, Arquitecto de Barcelona, el cual entre otras cosas versó sobre los fines del scoutismo, forma de enfocarlos en los momentos actuales y extensión que habría de darle.

De esta conferencia comenzó [*sic*, per «comentó»] posteriormente el Arcipreste de Ripoll⁴⁸ en términos negativos, condenando incluso algunos de los puntos que en ella se emitieron y que parece ser que correspondían, entre otros

46. Enric Prat de la Riba (Castellterçol, 1870-1917), president de la Mancomunitat de Catalunya i autor de l'assaig *La nacionalitat catalana* (1906), una de les obres bàsiques del catalanisme.

47. Aureli M. Escarré Jané (L'Arboç, 1908 – Barcelona, 1968) fou abat coadjutor de Montserrat des de 1941 i titular des de 1946. Evolucionà des de posicions favorables al franquisme fins a condemnar-lo. Quan l'any 1958 el governador civil de Barcelona, Acedo Colunga, criticà l'escoltisme, li plantà cara. Pocs dies després de l'acte de Ripoll, el nom de l'abat va ser notícia rellevant i polèmica per les seves declaracions contra el règim de Franco, publicades pel diari *Le Monde*, el 14 de novembre de 1963.

48. Ramon Puigcercós Tordelespar (Borredà, 1898-?), ordenat prevere el 1923, de tarannà integrista.

muchos, a que «había de llegar a quitar la paternidad a los hijos» (francamente todavía no sé, de ciencia plena, a qué podría obedecer esta idea, de la cual, como de las restantes, y según lo que decía anteriormente, espero desentrañar, ya que en ello se encuentran nuestro Inspector de Zona de aquella localidad).

Después de todo esto, quiero indicar que dicha concentración cogió totalmente por sorpresa a la mayor parte de la población de Ripoll y no digamos de nuestros Mandos en aquella Delegación Local, siendo la propia propaganda extendida, como antes dije de la Emisora de aquella localidad y las invitaciones enviadas, todo ello un día antes, por lo que se llegó a este conocimiento.

Sin embargo, es del todo demostrativo que, por parte de los dirigentes de la Iglesia y del Ayuntamiento de Ripoll, debió conocerse esto con bastante antelación, ya que Sacerdotes de la localidad anduvieron en todos los preparativos previos de la organización, así como el Ayuntamiento con bastante antelación envió a su grupo de obreros para montar el tablado donde se desarrolló el acto de la noche del día 12.

Informes posteriores indican de que el poso dejado por la concentración en esta comarca no es grande por ahora. Corroborándose la idea eminentemente política que vino a entrañar esta concentración, así proclamada por diferentes Entidades estatales y culturales de la vida local.

Parece además que se seguirá insistiendo con visitas periódicas de los dirigentes del scoutismo y de forma especial de su presidente en Cataluña, para afianzar la organización en esta comarca, núcleo que potencializará las propias organizaciones de las provincias catalanas asistentes a dichos actos.

Gerona, 26 de octubre de 1963.

El Secretario Provincial

Fdo.: Manuel Hernando Motilla

APÈNDIX II

Carta de Lluís Serrat, alcalde i cap local de FET y de las JONS a Ripoll, al governador civil

Mi querido amigo y camarada:

El pasado sábado, día 12, fiesta de Ntra. Sra. del Pilar, tuvo lugar en los claustros del Monasterio de Sta. María de Ripoll una velada, cuya invitación

adjunto, reuniéndose de 600 a 700 Boy Scouts dependientes de la Jerarquía eclesiástica de la Diócesis de Barcelona [*sic*].

Encontré incorrecta la elegía de la paz que, más bien fue una reiteración condenatoria de los nazis, del fascio y de la guerra sin discriminación, como asimismo de los artefactos bélicos, de los megatones, etc. Sin embargo, yo no oí ninguna alusión a Rusia ni a sus crímenes, ni a sus checas, ni a la dolorosa experiencia sufrida en nuestra Patria; y menos a esa paz maravillosa que disfruta España en medio del universal desconcierto, y que disfrutan tantos ilusos que no saben –pretendiendo ignorar la historia– el precio de esa paz. En una palabra, una propaganda pacifista de dudosa inspiración que no satisfizo a nadie y que no creo sea el sistema más adecuado para formar católica y patrióticamente a la juventud.

He expuesto mis reparos al Rdo. Párroco Arcipreste, con el cual he coincidido plenamente, llegando a la conclusión de que algunas ideas, expuestas también luego en la conferencia, carecen de sólida base nacional y patriótica, desvinculadas de la realidad española y de lo que costó nuestra guerra de Liberación, siendo más aptas para una indiferencia total e inducción a pasados errores que no para promover un sano patriotismo.

Por lo tanto, estimo que el Escultismo, dígame católico o no, al menos en nuestra región, precisa de una discreta vigilancia.

Por Dios, España y su revolución Nacional-Sindicalista.

Ripoll, 16 de octubre de 1963.

El Jefe Provincial [*sic*, per Local]

L. Serrat

Excmo. Sr. Gobernador Civil y Jefe Provincial del Movimiento. Gerona.

APÈNDIX III

Informació de la Policia de Girona tramesa al governador civil

Gerona, 21 de diciembre de 1963

Nota informativa sobre: actividades catalano-separatistas

N/Refa. 658

Se tienen noticias de que en los días 12 y 13 de octubre último, tuvo lugar una concentración en Ripoll de unos 750 a 800 jóvenes de los denominados minyons de muntanya (boy Scouts), la mayoría de ellos uniformados.

Primerament se celebró un acto religioso en la Ermita del Remedio, sita a unos dos kilómetros de Ripoll, y a las 10 de la noche del 13 se celebró otro acto en los claustros del Monasterio, en el transcurso del cual se pronunciaron varios parlamentos de matiz separatista.

Los asistentes procedían, sobre todo, de Igualada, Vich, Barcelona, y algunos de Gerona y Olot. Llegaron a dicho lugar en diversos autocares y otros utilizando el ferrocarril.

Tanto el retraso en la captación de este hecho, como una falta de mayor amplitud y conocimiento de datos sobre el mismo, puede videnciarse [*sic*] por la no existencia en aquella extensa Zona laboral, donde incluso suelen producirse conflictos laborales, de Plantilla de Policía, con su Grupo Local de Información, como anteriormente existía, y se transmitían con la rapidez del caso cualquier novedad o contingencia.

Gerona, 21 de diciembre de 1963

Excmo. Sr. Gobernador Civil de esta provincia. Gerona

APÈNDIX IV

*Crònica de Serra d'Or (febrer-març de 1964), signada
per M. Tubau Comamala*

El dia 12 d'octubre a la nit, al Monestir de Santa Maria de Ripoll, es reuniren tots els guies d'escoltisme de Catalunya. La concentració dels diversos agrupaments era deguda a unes enquestes que havien de fer-se per tota la comarca del Ripollès.

Hom va organitzar, doncs, la vetllada i preparar el programa, compost de diferents actuacions dels mateixos guies, amb peces còmiques, pantomimes, dos poemes de *La pell de brau*, de Salvador Espriu, i el muntatge de poesia *La música amb la cendra*, portat pel grup de teatre «Gil Vicente».

El públic omplia totalment els laterals del claustre, i, repartits entre els jardins del centre, s'havien situat tots els guies. Comptant-hi tots els grups d'escoltisme, formats per nois de més de 16 anys, que arribaven a 800, el total del públic era d'un 1.200 persones.

La música amb la cendra és una antologia feta per F. Formosa i A. Quintana de poetes alemanys que han escrit contra la guerra. En el pròleg ja se'ns

indica que no és una antologia de la poesia alemanya actual. No cal buscar-hi *tots* els noms representatius: es tracta més aviat d'un recull que, d'altra banda, no té tampoc un caràcter purament documental. Hom ha intentat de donar uns quants exemples d'una poesia que reflecteix d'una manera o altra una posició crítica de protesta davant totes les circumstàncies històriques que van fer possible la segona guerra mundial i que poden fer possible la tercera. Hi són inclosos, doncs, els poetes joves sempre que fan referència al passat o es pronuncien contra tota possibilitat que aquest passat es repeteixi; és a dir: prenen una posició clara contra la guerra i contra el militarisme tot fent reviure aspectes concrets de la passada hecatombe.

El muntatge presentat a Ripoll és compost per deu poemes escollits d'aquesta antologia, repartits entre cinc actors que alternen amb unes veus en *off* que van llegint una sèrie de dades i xifres que corresponen a les conseqüències obtingudes en tota una època de nazisme, i les repercussions que aquesta època té avui. S'hi inclouen, també, alguns fragments de discursos pronunciats pels dirigents nazis en aquells moments.

Les fonts d'aquestes dades han estat trobades principalment en els «Documents d'Histoire vivante» (1917-1945), i *Pau a la terra*, de la qual també s'inclouen algunes citacions. Es deien poemes de Tuscholski [*sic*], Brecht, Becher, Kipphardt, Kunert, Herzfelde i Borchert.

La forma dels poemes és tan impressionant, que hom va aconseguir moments d'una gran tensió entre el públic. Dura aproximadament uns quaranta minuts, amb les pauses indispensables per al moviment escènic dels actors, que en un moment determinat es repartien entre el públic, concretament en el poema de Borchert, en el qual gairebé es va aconseguir la participació del públic.

El muntatge s'acaba amb un poema de Bertolt Brecht, *El teu tanc, general*, de la cartilla bèl·lica alemanya. Crec important de cloure aquesta ressenya amb aquest poema:

El teu tanc, general, és un vehicle poderós.
pot abatre un bosc i masegar cent homes.
Però té un defecte:
necessita un conductor.

El teu bombarder, general, és molt potent:
vola més que la tempesta i carrega més que un elefant.

Però té un defecte:
necessita un mecànic.

L'Home, general, és molt útil:
pot volar i pot matar.
Però té un defecte:
pot pensar.

APÈNDIX V

Carta del governador civil de Girona al vicari capítular de Girona

Gerona, 25 de novembre de 1963

Ilmo. y Rvdmo. Sr. Vicario Capítular de Gerona

Ilmo. y Rvdmo. Sr.:

Con verdadera contrariedad y profundo pesar he recibido noticias sobre una Concentración de Scouts de A. C. de los Obispos de Gerona, Barcelona y Vich, celebrada en Ripoll durante los días 12 y 13 del actual mes [*sic*, per octubre].

Dicha reunión solicitada por Don Ricardo Masso [*sic*, per Masó] Llunes en su calidad de Comisario Diocesano del Escultismo del Obispado de Gerona, se desarrolló en forma inadmisibile, tal como podrá percibir a través de la copia informativa que me permito acompañar; y desde luego al margen del programa de actos contenido en la petición.

Mi condición de católico ante todo y sobre todo, acreditada sobradamente en el transcurso de mi larga actuación en el desempeño de cargos públicos de carácter oficial, en donde siempre he demostrado el debido respeto y filial devoción a la Autoridad Eclesiástica, hace doblemente dolorosa la obligación en que me hallo de rogar a V. I. la necesaria colaboración para evitar en el futuro la repetición de hechos como el referido, llevados a cabo al amparo de unas peticiones sin los trámites correspondientes, fechas de tramitación y demás requisitos, admitidas por mi parte para con dichas asociaciones en materia de campamentos y reuniones, que nunca creí tener que lamentar por tratarse de asociaciones tuteladas por la Iglesia.

Confiando en dicha colaboración, que respetuosamente solicito y agrade-ciéndola de antemano, le saluda con filial afecto.

Fdo. Víctor Hellín

[Annex]

Nota informativa

El día 12 de octubre de 1963, fiesta de Nuestra Señora del Pilar, tuvo lugar en los claustros del Monasterio de Santa María de Ripoll una reunión de 600 a 700 Boy Scouts pertenecientes a las Diócesis de Barcelona, Vich y Gerona.

En el transcurso del acto y en uno de los parlamentos se llevó a cabo una propaganda pacifista de dudosa inspiración, pues si bien se resaltaron los crímenes cometidos por las potencias nazi y fascistas durante la última guerra mundial, fueron cuidadosamente omitidos los llevados a cabo por el comunismo. Así mismo se hicieron manifestaciones en el sentido de que la patria del escolta es Cataluña y otras con diversos conceptos atentatorios a los principios de unidad nacional.

APÈNDIX VI

*Carta de Josep M. Taberner, vicari capítular de Girona,
al governador civil de Girona*

Gerona, 11 diciembre de 1963

Excmo. Sr. Dn. Víctor Hellín Sol
Gobernador Civil de esta Provincia
Gerona

Excmo. Sr. Gobernador y apreciado amigo:

He recibido su atenta carta del día 5, acompañando información respecto de la Concentración escoltista celebrada por componentes del Obispado de Barcelona, Vich y éste, durante los días 12 y 13 del pasado mes [*sic*, per octubre] en Ripoll.

Lamento profundamente los actos que se relacionan en la información de referencia y me sorprende, por ser contrarios a las instrucciones recibidas y por la seriedad de los dirigentes de Acción Católica encargados del escultismo diocesano. Pero el hecho de tratarse de un acto celebrado fuera de los límites de este Obispado de Gerona y con participantes de los de Barcelona y Vich, hacen más difícil el debido control por mi parte.

Desde luego, he dispuesto la oportuna información y confío que en adelante todas las actividades de Acción Católica podrán desarrollarse de conformidad con las normas que tiene recibidas de la Diócesis y por lo mismo sin inconveniente de ninguna índole.

Agradeciéndole mucho su amable atención de informarme sobre el particular, me es muy grato aprovechar esta oportunidad para repetirme de V. E. affmo. en Xto. s. s. y capellán que le saluda atentamente.

J. M. Taberner, Vic. Capitular

APÈNDIX VII

*Carta de Gregorio Modrego, arquebisbe de Barcelona,
al governador civil de Girona*

Barcelona, 13 de diciembre de 1963

Excmo. Dr. D. Víctor Hellín, Gobernador Civil de Gerona

Muy distinguido y respetado Sr. Gobernador: Acuso recibo de su atenta del 5 del actual, acompañada de una nota informativa referente al acto celebrado por los Scouts de A. C. de los obispados de Gerona, Barcelona y Vich en Ripoll, los días 12 y 13 del mes anterior [*sic*, per octubre].

Como Ripoll pertenece a la Diócesis de Vich, y la organización partió del Comisario Diocesano del Escultismo de Gerona, ninguna irregularidad me fue denunciada respecto al desarrollo del acto, al menos que pudiera afectar a la representación barcelonesa.

Siento muchísimo y lamento de veras estos excesos juveniles, y advierto enérgicamente a los Consiliarios de esta organización en Barcelona, para que extremen su vigilancia y obren con toda cautela para que ningún asociado incurra en manifestaciones insanas e indiscretas.

Con respetuoso afecto saluda a V. E. y cordialment le bendice su afmo. en Cristo

El Arzobispo-obispo

APÈNDIX VIII

Carta de Ramon Masnou, bisbe de Vic, al governador civil de Girona

Vich, 3 de abril de 1964

Excmo. Sr. D. Víctor Hellín Sol

Gobernador Civil de la Provincia de Gerona

Excmo. Señor y distinguido amigo:

Cúmpleme corresponder, más tarde de lo que hubiese querido, a su atento documento de fecha 5-12-63, que hace referencia a una concentración de muchachos Scouts de las diócesis de Barcelona, Gerona y Vich, habida en Ripoll, provincia de Gerona y diócesis de Vich.

Después de haberme documentado y estudiado el caso, creo haber de responder como sigue:

a) El que suscribe no tenía idea del hecho, como quiera que en aquel entonces estaba en Roma, por razón del Concilio.⁴⁹

b) Por diferentes conductos he procurado informarme, pero los informes no coinciden, puesto que mientras unos no consideran que hubiera algo realmente censurable, otros opinan que alguien fue menos prudente en el hablar.

c) V. E. me ruega que colabore para evitar en el futuro la repetición de actos como el referido. A ello debo decir que siempre he procurado colaborar con la autoridad. Pero entiendo que colaborar es un término genérico que necesita ulteriores precisiones. Estoy cansado de leer la doctrina de la Iglesia sobre tales puntos y de recordarla a los fieles para que se entienda y se cumpla. El cumplimiento ya es otra cosa. Quejas me llegan ya desde hace años, de todas partes y de todos los bandos y paciencia he necesitado no poca. ¡Qué más quisiera que los jóvenes –y los que no lo son también– fuesen discretos y no se molestaran

49. El segon període de sessions del Concili va durar del 29 de setembre al 4 de desembre de 1963.

unos a otros, que ningún miembro de una organización de la Iglesia comprometiera la Organización con sus opiniones personales –hecho que ocurre con frecuencia en organizaciones de todo tipo, religiosas y cívicas–, que cada autoridad local cumpliera con sus deberes de todo orden, que se cumplieran las leyes acerca de la moralidad pública en diversos aspectos en que no se cumple, etc!.

Los jefes y los consiliarios de organizaciones de la Iglesia saben y lo han oído de mí no pocas veces, cuáles deber ser sus principios, consignas y conducta. Es mi deber que ello conste. Responder de la formalidad de cada uno de ellos, esto no está en mi mano. Si se propasan los individuos, ello corre a su cuenta particular, no a la de la organización ni a la del superior eclesiástico. Algo parecido –y permítame la libertad de analogía– debe suceder con los jefes de organizaciones de tipo cívico o político, que también a veces se pasan de línea, desorientan la opinión o se molestan o molestan a quienes no piensan como ellos y no es fácil llevarles la contraria. Los obispos saben lo que tienen que vigilar y condescender para mantenerse en su sitio doctrinal, disciplinar y pastoral y hacer lo indecible para conservar la posible buena convivencia.

A ello hay que añadir para salvaguardar mi responsabilidad y la rectitud –según creo– de mi conducta, que el obispo es padre de todos y no está encuadrado en ningún grupo ciudadano o político. Como tal, a veces le es más fácil ver que hay algo de culpa de uno y de otro bando de los que discuten. En mi poca experiencia hay ya una larga serie de hechos en los que no era tan fácil dar la razón a uno, vistas todas las circunstancias, y tenía que reducirme a avisar nuevamente, tener paciencia y encomendarlo a Dios.

Me estoy dando cuenta de que no es una sencilla carta de contestación el lugar a propósito para cansar a V. E. con reflexiones que conoce mejor que el que suscribe. Tal vez cuando las circunstancias lo permitan, no estaría de sobra un intercambio de impresiones sobre esta tarea tan amarga de gobernar.

Mientrastanto [*sic*] tengo interés en manifestar de nuevo mis deseos de acierto, en lo que esté en mi conocimiento y alcances, en bien de la buena marcha de la vida ciudadana.

Aprovecha esta ocasión para saludar, bendecir y reiterarse s. s. y capellán

Fdo. Ramón, obispo de Vich

APÈNDIX IX

Carta del governador civil de Girona al governador civil de Barcelona

Gerona, 12-XII-63

Excmo. Sr. Don Antonio Ibáñez Freire
Governador Civil de la Provincia de Barcelona

Mi querido amigo:

Con motivo de una reunión de Scouts de A. C. de los obispados de Girona, Barcelona y Vich, celebrada en Ripoll durante los días 12 y 13 de noviembre [*sic*, per octubre] último, se profirieron manifestaciones inadmisibles contra la unidad Nacional, según podrás apreciar a través del informe cuya copia te adjunto.

He considerado conveniente, para evitar la repetición de estos hechos, ponerlo en conocimiento de los Obispos de Barcelona y Vich y Vicario Capitular de esta Diócesis, y recabar su colaboración mediante carta, copia de la cual también te acompaño.

Es mi parecer que en lo sucesivo actuemos coordinadamente en estas materias, por lo cual de ahora en adelante no autorizaré campamentos ni reuniones de esta naturaleza sin contar con tu conocimiento y aprobación, cuando en las mismas participen vecinos de esa provincia.⁵⁰

Agradeciéndote me indiques si encuentras algún inconveniente en lo expuesto, te envía un fuerte abrazo tu siempre buen amigo,

F: Víctor Hellín Sol

50. El Govern Civil de Girona donava el permís reglamentari per fer campaments als qui volien acampar dins els límits de la demarcació. Les comarques del Ripollès i la Cerdanya n'eren el marc privilegiat. En un informe per al ministeri de la Governació, datat el novembre de 1964, Hellín cridava l'atenció sobre «los “scouts” barceloneses que vienen a esta provincia a desarrollar, con el posible sigilo, la mayoría de las veces, sus actividades de inicial aspecto deportivo (campamentos, marchas, etc.), que normalmente desembocan en la formación de grupos a los que fácilmente y lejos de todo control se puede aleccionar en la doctrina separatista».

APÈNDIX X

Carta del governador civil de Girona al sotssecretari del Ministeri de Justícia

Gerona, 12-XII-63

Excmo. Sr. Don Ricardo Oreja Elósegui

Subsecretario de Justicia

Madrid

Mi respetado y querido D. Ricardo:

Con el objeto de facilitarle una mayor información sobre el ambiente que se aprecia en esta provincia por parte de algún sector relacionado con la Autoridad eclesiástica, me permito adjuntarle copias de escritos que me he visto precisado dirigir a los Srs. Obispos de Barcelona y Vich y Vicario Capitular de esta Diócesis referentes a extralimitaciones inadmisibles repetidas con motivo de una concentración de Scouts de Acción Católica en Ripoll, el día 12 del pasado mes de noviembre [*sic*, per octubre].

Asimismo remito copia del escrito que me elevó el Comisario de Policía sobre comentarios de un Sacerdote con ocasión del asesinato del Presidente de los Estados Unidos.⁵¹

Todo ello corrobora el gran interés que la provisión de esta Diócesis encierra, y la especial atención que a su titular debe concedérsele.⁵²

Agradeciéndole una vez más su atención por este asunto, le saluda con el respeto de siempre y queda de Vs. afmo. y buen amigo.

F: Víctor Hellín Sol

51. Un capellà que duia sotana va dir al bar de l'edifici de Sindicats que «siempre matan a los buenos, pero a Franco no le matan» i que Franco «era un criminal de guerra». La policia sembla que el va identificar a la Devesa i el va seguir, però ell no els volgué ensenyar el document d'identitat. Algú va dir que era originari de les Balears.

52. El nomenament de Narcís Jubany Arnau (Santa Coloma de Farners, 1913 – Barcelona, 1996) com a bisbe de Girona es va fer públic el febrer de 1964. Era l'auxiliar de l'arquebisbe Mordrego. Tot i que era una persona prudent i moderada, suscità odis i incomprensions notables entre el sector franquista. Ell fou qui, a Girona, presidí el procés de divorci entre l'Església i l'Estat. Com a protesta, els militars es retiraren, a *golpe de tambor batiente*, en la processó de Corpus de 1969. Vegeu Josep CLARA, «Conflictos Església-Estat al bisbat de Girona (1965-1975)», a *L'època franquista. Estudis sobre les comarques gironines*, Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1989, p. 85-107.